

'T GENTSCH SPANT DE KRUUNE UUK IN 'T KEIZER KOARELJOAR

Je kan er niet naast kijken: Keizer Karelbier, -T-shirts, -taarten en -tentoonstellingen, -concerten. Dit alles hoort bij de Karelgekte in het Keizerlijke Kareljaar 2000.

Niet dat deze potentaat mijn bewondering wegdraagt, integendeel. De Gentenaars hebben daarmee *"redelijk serieus uldere peere gezien"*. En als we eerlijk moeten zijn: hij met ons ook natuurlijk. Ondanks het feit dat hij hier meer afgebroken, afgeschapt, en vervolgd heeft dan achtergelaten, behalve een dwangburcht met een meute Spaanse waakhonden, dook ik uit nieuwsgierigheid toch eventjes in de maffe boeken op zoek naar taalkundige Karel-sporen.

Wie Koarel? Wa Koarel?

Wel, *Karel (Charles, Carlos, Karl)* is een eenstammige Germaanse naam en betekent eigenlijk hetzelfde als het Nederlandse woord *Keerle*, dat merkwaardig staat voor "vrij man, niet uit de ridderstand". In het Oudnoors betekent *Karl*: oude man uit het volk of echtgenoot.

Dan heeft hij toch behoorlijk zijn best gedaan om aan alle betekenissen van zijn naam inhoud te geven. Na zijn dood werd hij als vrij man, niet uit de ridderstand, zich incognito onder het volk behevend, in allerlei volksverhalen ten tonele gevoerd; hij is voor de normen van zijn tijd vrij oud geworden en als echtgenoot-*"uitvizier"* heeft hij *"bij de madams uuk zijn devuure gedaan"*.

Sarlekijnstroate

In Gent is de Keizer Karelstraat naar hem genoemd maar echte Gentenaars, wiens dialect doorspekt is met Franse woorden, noemen die straat stevast de *"Sarlekijnstroate"* of *"Sarlakijnstroate naar het Frans Charles Quint, Spaans Carlos Quinto (... - de vijfde)"*. *"Sarlekijnstroate"* wordt ten andere nu nog altijd vaker gebruikt dan *"Kaazer Koarelstroate"*.

Bij de vorige generaties was het zo dat de eenvoudige Gentenaar die de eigenlijke betekenis van het woord "*Sarlekijnstroate*" niet zo direct snapte, daar door volksetymologie de "*Harlekijnstroate*" van maakte.

Es mij dat ne Sjarel

Uit de Gentse taalschat diepte we toch een paar Karel-woorden en -uitdrukkingen op.

Van iemand die op zijn krachten roemt, die de "*stîrkste man van Gent*" wil uithangen, zei men: "*Karel den Barel*" en gewoonlijk voegde men daar nog aan toe: "*de pispotschijter*" dit om de hele zaak te relativiseren en "*de klierkasse*" er eventjes aan te herinneren dat zijn drollen even hard stinken als die van een ander.

Zo is "*ne zotte Karel*" of "*ne Sjarel*", synoniem voor "*nen halve zot, ne wietlewoai, een zothuufd, ne zotte kluut, een dwoas kieken, een dwoas kalf, nen dwoazekluut, ne zotte kwibus, ne zottekop*".

Naast Karel V kende men te Gent ook nog "*Karel de zesde*". Dat was "*den bijlap*" of bijnaam die men gaf aan de Gentse Werkklok in 1714 die de werklieden tot de arbeid maande.

Ook "*Charles dix*" (Karel X) bestaat in het Gents, maar dat is dan een term uit het dobbelspel. "Het Boekske der Teerlingen door Hoerberleboe" (1878) zegt daarover dat het een teerlingworp is van "*2 verkens en 2 zessen*" (2 vieren en twee zessen), ook wel eens "*de goede tien*" genoemd. Hij die het geworpen had riep: "*Charles dix!*" De tegenpartij reageerde daarop meestal met de repliek: "*Charles dix n'a jamais regné*" (Karel de tiende heeft nooit geregeerd.)

De laatste betekenis van "*koarel*", maar dan met kleine letter, is penis. Laatst hoorde ik van Roger van Boxtaele, deken van 't Patershol, dat hij zich in zijn jeugd thuis beneden moest wassen achter een paravent en dat zijn moeder hem dan vroeg: "*Hedd'u goed gewasschen, manneken? U koarelken uuk?*"

Het zou dus best kunnen dat de viriliteit en de vele buitenechtelijke relaties van onze *Gentsche Keizerlijke Karel* daar voor iets tussen zitten natuurlijk.

Andere synoniemen voor penis waren "*charel*" of "*choarel*". Op de Brugsepoort en de Muide is "*choarelen*": plassen. Wie "*Mee zijne kleine naar d'openluchtschoale*" ging, wie "*een pieske wou doen*" zei: "'k Goa ne kier goan choarelen" maar van veel deftigheid getuigde het natuurlijk niet...

Lieve kleine jongens durfde men al eens bedenken met het koosnaampje "*Choarlewietse*", de Gentse uitspraak van de Franse dubbelnaam Charles-Louis. In een tweede betekenis wordt het ook wel eens toegepast op een klowneske man. "*Dat es mij uuk ne Charlewie, den diene!*"

Rijmen en dichten

Emiel Andelhof schrijft dat in 1830 een spot-stafrijm op koning Willem I van Nederland circuleerde. Het ging zo:

*"Wij willen Willem weg.
Wilde Willem wijzer worden,
wij wilden Willem wel*

Maar wie van de Gentenaars kent er niet het stafrijm:

Keizer Karels kleine kientses keunen kleine kromme keutelkens kakken"?

Eddy "den Twiedekker" LEVIS
